

Raadscommissievoorstel

Status: Opiniërend

Agendapunt:	7
Onderwerp:	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)
Datum:	Mei 2011
Portefeuillehouder:	Dhr. N.L. Agricola
Decosnummer:	89
Informant:	M. Finkers E. m.finkers@dalfsen.nl T. (0529) 488 295

Samenvatting:

De planperiode van het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan (2007-2011) loopt aan het eind van dit jaar af. De gemeente is vanuit de Waterwet verplicht om vanaf 2012 een verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP) te hebben. De verbreding bestaat naast de zorgplicht voor afvalwater, uit de opname van de zorgplichten voor hemelwater en grondwater. Om invulling te geven aan deze zorgplichten worden forse investeringen gedaan. Keuze en ambitie van het beleid hebben grote financiële consequenties. Door middel van een presentatie en de ambitiematrix wordt getracht opiniërend inzicht te krijgen in het bestuurlijke ambitieniveau ten aanzien van de zorgplichten afvalwater, hemelwater en grondwater.

Voorstel:

U wordt gevraagd, met ondersteuning van een presentatie en de ambitiematrix, in opiniërende zin aan te geven welk ambitieniveau de gemeente Dalfsen gaat hanteren voor de thema's, stedelijk afvalwater, hemelwater, grondwater en overige beleidsthema's. U kunt hiermee richting geven aan de uitwerking van het beleid in het op te stellen vGRP.

Aanleiding:

De planperiode van het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan (2007-2011) loopt aan het eind van dit jaar af. De gemeente is vanuit de Waterwet verplicht om vanaf 2012 een verbreed Gemeentelijk RioleringsPlan (vGRP) te hebben. De verbreding bestaat naast de zorgplicht voor afvalwater, uit de opname van de zorgplichten voor hemelwater en grondwater. Om invulling te geven aan deze zorgplichten worden forse investeringen gedaan. Keuze en ambitie van het beleid hebben grote financiële consequenties.

Doel van de bijeenkomst:

Inzicht krijgen in het bestuurlijke ambitieniveau ten aanzien van de zorgplichten afvalwater, hemelwater en grondwater.

Ambitieniveaus:

Het ambitieniveau is richting bepalend voor de uitwerking van het beleid dat in het vGRP wordt verwoord. De volgende ambitieniveaus zijn te onderscheiden:

- Reactief
- Spaarzaam en betrouwbaar
- Duurzaam en vooruitstrevend

Het ambitieniveau Spaarzaam en betrouwbaar sluit het beste aan bij het in het huidige planperiode gevoerde beleid. Dit ambitieniveau kenmerkt zich door planmatige uitvoering, voldoen aan de wettelijke verplichtingen en een gemiddelde invulling geven aan de nieuwe zorgplichten.

Alternatieven:

Het ambitieniveau reactief kenmerkt zich door het net voldoen aan de wettelijke verplichtingen die voorkomen uit de zorgplichten, ad hoc benadering van de rioleringszorg er wordt reactief ingegrepen na signalering van klachten en/of overlast.

Het ambitieniveau duurzaam en vooruitstrevend kenmerkt zich door een anticiperende houding, onderzoek en informatie inwinning en voor de nieuwe zorgplichten wordt op een hoger niveau ingespeeld door meer voortvarend te werk te gaan.

Risico's:

De ambitie geeft richting aan het beleid dat in het vGRP wordt verwoord en bepaald de hoogte van de rioolheffing. Hoe hoger de ambitie hoe hoger het tarief zal worden. Duurzaam en vooruitstrevend zal leiden tot het hoogste tarief. De financiële onderbouwing van de ambitie wordt uitgewerkt in het kostendekkingsplan.

Opiniërende vragen:

U kunt het college richting geven door aan te geven welk ambitieniveau u in de toekomst wilt hanteren binnen de gemeente Dalfsen. Hieronder een aantal vragen waar u met het college over van gedachten kunt wisselen:

1. Welk ambitieniveau wilt u als raad de komende jaren hanteren voor afvalwater?
2. Welk ambitieniveau wilt u als raad voor hemelwater?
3. Welk ambitieniveau wilt u als raad voor grondwater?
4. Welke consequenties mag de ambitie hebben voor de rioolheffing?

Een nadere uitwerking en thematisch overzicht van wat de verschillende ambities kunnen inhouden is opgenomen in bijlage 1.

Communicatie:

De resultaten zijn richting bepalend voor de uitwerking van het beleid dat in het vGRP wordt verwoord. Het ontwerp vGRP inclusief het kostendekkingsplan worden in het najaar aan de raad gepresenteerd.

In de procedure voor het opstellen van het vGRP vindt naast de gemeentelijke (ambtelijke) afstemming op divers momenten door middel van thema avonden afstemming plaats met:

- Afvaardiging van de plaatselijk belangen

- Waterschap groot Salland

- Provincie Overijssel

Bijlagen:

1. Ambitieniveaus en -matrix
2. Achtergrond van het vGRP

Ter inzage liggende stukken:

-

Burgemeester en wethouders van Dalfsen,

de burgemeester,
drs. H.C.P. Noten

de secretaris-directeur,
drs. H. Zwart

Bijlage 1: Ambitieniveaus en -matrix

Ambitieniveau "REACTIEF"

Dit ambitieniveau kenmerkt zich door het net voldoen aan de wettelijke verplichtingen die voortkomen uit de zorgplichten stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Dit geeft een minimale invulling van de nieuwe zorgplichten, waardoor er geen of nauwelijks ruimte is om projecten betreffende deze plichten structureel op te pakken. Daarnaast leidt dit tot een ad hoc benadering van de rioleringszorg. Er wordt reactief ingegrepen na signalering van klachten en/of overlast. Dit leidt tot een toename van spoedeisende werkzaamheden, waardoor de investeringskosten hoger zijn dan gemiddeld. Het tempo van de rioleringsvervanging houdt geen gelijke tred met het tempo waarin de riolering destijds is aangelegd. De riolen worden zo lang mogelijk benut, maar met een reële kans op instorten.

De onontkoombare vervangingspiek stuwt de rioolheffing op enig moment fors omhoog. Er wordt ingeteerd op de kwaliteit van de riolering. Bovendien legt het spoedeisende karakter bij calamiteiten een zware claim op de bereikbaarheid. Bij dit ambitieniveau wordt ook nauwelijks werk met werk gemaakt. De kans neemt toe dat binnen enkele jaren dezelfde straat meer dan één keer moet worden opgebroken.

Ambitieniveau "SPAARZAAM EN BETROUWBAAR"

Gestreefd wordt om de verbeteringsmaatregelen gelijke tred te laten houden met de vervangingsmaatregelen. Er wordt voldaan aan de wettelijke verplichtingen (basisinspanning en waterkwaliteitsspoor), beperking van de kans water op straat bij hevige neerslag en er wordt ingespeeld op de nieuwe zorgplichten voor hemel- en grondwater. Dit geeft een gemiddelde invulling van de nieuwe zorgplichten, waardoor er ruimte is om projecten betreffende deze plichten structureel op te pakken. De komende planperiode wordt benut om "geen spijt"-maatregelen te bepalen in het kader van onder andere klimaatveranderingen en nieuw beleid voor hemel- en grondwater. Er wordt afstemming gezocht met Waterschap Groot Salland om gezamenlijk te komen tot een geoptimaliseerd maatregelenpakket (voor riolering en zuivering). Op verantwoorde wijze wordt afvoerend oppervlak van de riolering afgekoppeld, maar er is relatief weinig aandacht voor het verhogen van de belevingswaarde van stedelijk water. Nieuwbouw vindt hydrologisch neutraal plaats en levert daardoor geen extra belasting voor het omringende systeem (zowel kwantitatief als kwalitatief). Daar waar haalbaar worden bij nieuwbouw en vervangingen dubbele riolen aangelegd (één voor de afvoer van stedelijk afvalwater en één voor de afvoer van hemelwater). Richting de burgers wordt een (grond)waterloket ingericht en periodieke berichtgeving in een weekkrant en op de gemeentelijke

webpagina opgezet. De basis voor het treffen van verbeteringsmaatregelen is een goed inzicht in het daadwerkelijk functioneren van de riolering en het hemel- en grondwatersystemen. Hiervoor worden praktijkmetingen verricht en geanalyseerd.

Ambitieniveau "DUURZAAM EN VOORUITSTREVENDE"

Dit ambitieniveau kenmerkt zich door een anticiperende houding. Onderzoek en informatie-inwinning door langdurige monitoring van afval-, hemel- en grondwater liggen ten grondslag aan het opstellen en concretiseren van beleid. Water drukt een belangrijk stempel op de inrichting van de openbare ruimte. Er worden voor de burger aantrekkelijke centrale vijverpartijen aangelegd/heringericht voor de opvang van hemelwater waarmee zowel de grondwaterstand wordt gereguleerd als overtollig water wordt gebufferd. Ook wordt de bovengrond zodanig ingericht dat extreme neerslaghoeveelheden bovengronds worden afgeleid naar plaatsen waar het water geen kwaad kan (plantsoenen, bermen en dergelijke). Hierbij wordt rekening gehouden met verwachte ontwikkelingen door klimaatveranderingen. Voor de (bestaande) zorgplicht voor het stedelijk afvalwater wordt een wijkgerichte aanpak voorgesteld. Voor de nieuwe zorgplichten voor hemel- en grondwater wordt op een hoger niveau ingespeeld door meer voortvarend te werk te gaan.

Er worden, op basis van werk met werk maken, rioolwerkzaamheden uitgevoerd door omliggende straten mee te nemen in de rioleringsvervangingscyclus. Door deze bredere aanpak wordt tempo gemaakt, waarbij soms niet kan worden voorkomen dat riolen vroegtijdig worden vervangen. Het voordeel van een dergelijke aanpak is dat de piek in rioleringsvervangings wordt gespreid in de tijd en dat de frequentie voor overlast voor de burger wordt verminderd door omliggende straten mee te nemen.

Karakterambitieniveaus Gemeente Dalfsen			
SCENARIO	REACTIEF	SPAARZAAM EN BETROUWBAAR	DUURZAAM EN VOORUITSTREVENDE
STEDELIJK AFVALWATER			
a. Systeemkeuze	Handhaven van de huidige rioolsystemen	Geleidelijke omvorming naar doelmatige rioolsystemen bij nieuwbouw en reconstructie	Ombouwen naar doelmatige en duurzame rioolsystemen
b. Emissies	Voldoen aan de basisinspanning en op termijn aan waterkwaliteitsspoor	Voldoen aan de basisinspanning en waterkwaliteitsspoor	Geen overstortingen vanuit de riolering op oppervlaktewater (absolute stelsels)
c. Drukriolering buitengebied	Ad hoc vervangen	Lokaal inspecteren en vervangen	Algeheel inspecteren en vervangen
d. IBA's buitengebied	Verlengen ontheffing provincie	Deels vervangen door drukriolering	In de toekomst volledig vervangen door drukriolering
e. Onderbouwing maatregelen	Op basis van theoretische berekeningen	Op basis van theoretische berekeningen en specifieke praktijkonderzoek (metingen)	Op basis van theoretische berekeningen en algeheel praktijkonderzoek
HEMELWATER			
a. Overlast / klimaat	1x per jaar water op straat	1x per 2 jaar water op straat, waarbij economische schade wordt beperkt	1x per 5 jaar water op straat, waarbij economische schade wordt voorkomen (klimaatbestendig)
b. Afkoppelen / niet aankoppelen	Nieuwbouw niet aankoppelen	Afkoppelen bestaande bebouwing door middel van infiltratie op eigen terrein stimuleren (subsidie)	Afkoppelen bestaande bebouwing door middel van infiltratie op eigen terrein verplichten (tegenoetkomingskosten)
c. Beheer openbare ruimte	Chemische onkruidbestrijding	Mechanische en incidenteel chemische onkruidbestrijding	Duurzame onkruidbestrijding
d. Verantwoordelijkheid	Zo veel mogelijk bij de burger	Burger beperkt faciliteren	Zo veel mogelijk bij de gemeente
GRONDWATER			
a. Overlast	Geen ontwateringseisen formuleren	Ontwateringseisen op basis van gemiddelde hoogste grondwaterstanden	Ontwateringseisen op basis van gemiddelde hoogste grondwaterstanden
b. Onderbouwing maatregelen	Op basis van klachten / calamiteiten	Op basis van berekeningen en praktijkonderzoek (metingen)	Op basis van berekeningen en praktijkonderzoek (metingen)
d. Verantwoordelijkheid	Zo veel mogelijk bij de burger	Burger beperkt faciliteren	Zo veel mogelijk bij de gemeente
OVERIG			
a. Beheer en onderhoud	Op ad hoc-basis / calamiteiten	Planmatig conform rioleringsbeheerplan	Gedifferentieerd naar vervuilingsgraad
b. Onderzoek en monitoring (niet zijnde structurele planvormen)	Op ad hoc-basis	Gericht op knelpunten	Gestructureerd, niveaumeting bij gemalen en registratie van overstorten
c. Samenwerking	Samenwerking op incidentele basis	Samenwerking wanneer er voordelen te verwachten zijn	Opzetten organisatie overstijgend "waterbedrijf"
d. Communicatie	Passieve communicatie: alleen informeren als er aanleiding toe is	Beperkte actieve communicatie via website van de gemeente en lokaal nieuwsblad	Actieve communicatie: maken van "reclame" voor water via krant, website en folders
e. Waterloket	Geen waterloket	Alleen aanwijzen van een centraal aanspreekpunt	Inrichten en organiseren van een waterloket
f. Organisatie	Geringe lokale kennis, maximaal uitbesteden	Opbouwen lokale kennis i.c.m. uitbesteden	Regie op de rioleringszorg in eigen beheer, specialistische ondersteuning inhuren
g. Rioolheffing	Verbruiken reserves, mogelijke heffingstijgingen lange termijn	De keuze tussen kapitaliseren of activeren van de investeringen bepalen o.b.v. uitgewerkte berekeningen	Tariefstijging op korte termijn, t.b.v. minimalisatie heffing op lange termijn
h. Bekostigingssystematiek	Huidige heffingsgrondslag handhaven	Huidige heffingsgrondslag handhaven	Toepassing van het principe 'de vervuiler/gebruiker betaalt'

Bijlage 2: Achtergrond vGRP

Het belangrijkste verschil met de wet- en regelgeving, zoals van kracht bij het voorgaande GRP, is de introductie van de nieuwe hemel- en grondwaterzorgplicht.

De afvalwaterzorgplicht was ook in de voorgaande planperiode al van kracht. De nieuwe zorgplichten zijn geïntroduceerd in de nieuwe *Wet verankering en bekostiging van gemeentelijke watertaken* en zijn geïntegreerd in de Waterwet op 22 december 2009.

Ten opzichte van het voorgaande GRP 2007-2011 is prestatievergelijking (benchmarking) vereist. Tevens zijn gemeenten vanaf 1 juli 2010 wettelijk verplicht om informatie over ondergrondse beheerobjecten digitaal beschikbaar te stellen in het kader van een KLIC-melding.

In deze bijlage is een korte beschrijving gegeven van de hoofdlijnen van het wettelijke kader van een verbreed Gemeentelijk rioleringsplan.

Afvalwaterzorgplicht

De zorgplicht voor het afvalwater is wettelijk in de kern niet gewijzigd na het in werking treden van de *Wet gemeentelijke watertaken* (1 januari 2008). De gemeentelijke zorgplicht heeft nog uitsluitend betrekking op de inzameling en transport van stedelijk afvalwater (Wm art. 10.33) en sluit aan op de zorgplicht van de waterschappen om het afvalwater te zuiveren (artikel 15a Wvo).

Stedelijk afvalwater

Huishoudelijk afvalwater, en qua biologische afbreekbaarheid overeenkomstig afvalwater, al dan niet gemengd met andere afvalwaterstromen.

De vernieuwde regeling houdt het volgende in:

- De gemeente heeft de zorgplicht voor de inzameling door middel van een openbaar vuilwaterriool en het transport naar een zuiveringstechnisch werk van stedelijk afvalwater.
- De gemeente kan in plaats van aanleg en beheer van een openbaar vuilwaterriool ook gebruik maken van afzonderlijke systemen of andere passende systemen, als daarmee eenzelfde graad van milieubescherming wordt bereikt. Dat laatste moet blijken uit het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP).
- In principe draagt de gemeente zorg voor de verwijdering van het stedelijke (huishoudelijke) afvalwater van het gehele gemeentelijke grondgebied, dus inclusief buitengebied. Indien de inzameling en het transport van afvalwater in delen van het buitengebied niet doelmatig is, kan de gemeente van de provincie een ontheffing krijgen van de zorgplicht. In het verleden heeft de gemeente Dalfsen bijna alle ongezuiverde lozingen in het buitengebied voorzien van een Individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA). Conform de Benchmark Rioleringszorg heeft de gemeente Dalfsen de grootste IBA-dichtheid van Nederland. De provinciale ontheffing van de zorgplicht loopt voor Dalfsen in 2015 af.

Hemelwaterzorgplicht

Volgens de nieuwe wetgeving heeft de gemeente een zorgplicht voor de doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater (Whh art. 9a), dat perceelseigenaren zelf niet redelijkerwijs kunnen verwerken in de bodem of naar het oppervlaktewater. De zorgplicht benadrukt dat de perceelseigenaar in beginsel zelf verantwoordelijk is voor de hemelwaterverwerking. Via maatwerkvoorschriften of gebiedsgerichte verordening heeft de gemeente instrumenten om perceelseigenaren deze verantwoordelijkheid te laten invullen.

De gemeente omschrijft in het verbrede GRP in welke situaties zij het redelijk vindt dat de perceelseigenaar het hemelwater zelf verwerkt. Indien de gemeente oordeelt dat de perceelseigenaar zich redelijkerwijs niet van het hemelwater kan ontdoen, dient de gemeente een voorziening te realiseren voor de opvang van het hemelwater (zorgplicht). Om te voldoen aan deze zorgplicht heeft de gemeente een zekere beleidsvrijheid om in samenspraak met de waterbeheerder een aanpak te kiezen die getoet is op de lokale omstandigheden het meest doelmatig is.

De gemeente Dalfsen is momenteel bezig met het opstellen van een afkoppelstructuurplan om op een gestructureerde wijze om te gaan met hemelwater.

Grondwaterzorgplicht

Vanaf 1 januari 2008 (Wwh, art. 9b) geldt een gemeentelijke zorgplicht voor het in het openbaar gemeentelijke gebied treffen van maatregelen om *structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand* voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Voorwaarde hierbij is dat de te treffen maatregelen doelmatig zijn en niet tot de zorg van het waterschap of de provincie behoren.

De grondwaterzorgplicht heeft het karakter van een inspanningsverplichting. Dit betekent dat de gemeente niet verantwoordelijk is voor de handhaving van het grondwaterpeil, omdat deze varieert in de ruimte en de tijd en daardoor dus niet volledig is te beheersen.

De zorgplicht werkt niet met terugwerkende kracht en leidt niet tot aansprakelijkheid voor schades uit het verleden. De wetgeving geeft aan dat de particulier met grondwateroverlast bij de gemeente met zijn probleem terecht moet kunnen. De gemeente is het eerste aanspreekpunt (loket) voor de particulier.

Op basis van deze zorgplicht dienen gemeenten zich tijdens de afzonderlijke plan- en bouwfasen zoveel mogelijk in te spannen om structurele problemen als gevolg van een nadelige grondwaterstand in openbaar bebouwd gebied te voorkomen of te beperken.

- *Bestemmingsfase*: onderkennen van en handelen naar de grondwatersituatie via de watertoets en het inrichtingsplan.
- *Uitvoeringsfase*: realiseren van maatregelen door middel van grondexploitatie en bouwvoorschriften (bouwvergunning).
- *Bestaande situatie*: treffen van doelmatige maatregelen ter voorkoming of beperking van de grondwateroverlast.

Voor de inzameling op particulier terrein en het treffen van maatregelen tegen grondwateroverlast is de perceelseigenaar zelf verantwoordelijk, voor zover deze problemen niet aantoonbaar worden veroorzaakt door onrechtmatig handelen of nalaten van de buur (overheid of particulier). De verantwoordelijkheid van de perceelseigenaar voor de staat van zijn eigen woning en perceel komt neer op het voldoen aan de voorschriften rond de vochtdichtheid van verblijfsruimten uit de bouwregelgeving.

De bouwregelgeving verplicht niet tot het waterdicht maken van ruimten beneden de begane grondvloer, tenzij deze ruimten als een zogenoemd verblijfsgebied worden gebruikt. Dit zijn ruimten waar mensen regelmatig verblijven en waaronder dus geen kelders en kruipruimten worden verstaan. Gemeenten hoeven in hun beleid dan ook geen grondwatersituatie te hanteren, waarbij dergelijke ruimten gevrijwaard worden van grondwateroverlast. De wetgeving geeft verder expliciet aan dat de particulier zelf moet zorgen (via bouwkundige en/of waterhuishoudkundige maatregelen en voorzieningen) dat zijn gebouw voldoet aan wensen die hij daarbovenop zelf heeft ten aanzien van het object.

Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION)

Per 1 juli 2008 is de *Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten* (Wion; *grondroerdersregeling*) in werking getreden. De wet heeft tot doel het voorkomen van graafincidenten bij kabels en leidingen. De wet regelt de informatie-uitwisseling over de ligging van kabels en leidingen tussen netbeheerders en grondroerders, maar bevat ook bepalingen over zorgvuldig graven en zorgvuldig opdrachtgeverschap en het treffen van voorzorgsmaatregelen bij gevaarlijke leidingen. Per 1 november 2009 is de elektronische gegevensuitwisseling via het Kadaster mogelijk en per 1 juli 2010 is de elektronische fase Wion van kracht.

Benchmark Rioleringszorg

Voortkomend uit het Nationaal Bestuursakkoord Waterketen (2007) is de Benchmark Rioleringszorg in 2010 georganiseerd. Via de VNG hebben gemeenten zich bestuurlijk verplicht om hieraan mee te werken en daardoor de transparantie in de rioleringssector te vergroten. Door middel van de Benchmark zijn gemeenten vergeleken op de aandachtsgebieden (a) interne processen, (b) financiën en (c) beleving belanghebbenden. Dalfsen heeft meegedaan aan de Benchmark om het eigen functioneren te vergelijken met dat van andere gemeenten in Nederland.